

Toiminnallinen kielenopetus haltuun

OPVA haltuun – Framåt med SSS -väliseminaari
3.5.2023

Niina Kekki
projektitutkija

[Tuntemattomalla päähän? -hanke](#)

Turun yliopisto
niina.kekki@utu.fi

Kieli- ja kielenoppimiskäsitykset opetuksen taustalla

- Millaisena kieli ymmärretään, miten sitä ajatellaan opittavan ja mitä kielitaidossa pidetään tärkeänä → Valinnat, joita opetuksessa ja arvioinnissa tehdään.
- Opetussuunnitelmien, oppi- ja arviointimateriaalien taustalla on aina jonkinlainen käsitys kielestä, kielenoppimisesta ja kielitaidosta.
- Opettajan oma käsitys vaikuttaa siihen, millaisia materiaaleja opetukseen valitaan, missä järjestyksessä opetus etenee, millaista kielitaitoa tavoitellaan ja millaista osaamista arvostetaan.

Minä ja toiminnallinen kielenopetus

- Cocktailkutsut! Olet cocktailkutsuilla. Kaikki vieraat ovat superkiinnostuneita toiminnallisesta kielenopetuksesta, ja haluat tutustua heihin.
- Ota pari, kysy häneltä kysymys ja vastaa hänen kysymykseensä.
- Kun musiikki loppuu, ota uusi pari ja toista!

Cocktailkutsut!

Ota pari, kysy häneltä kysymys ja vastaa hänen kysymykseensä. Kun musiikki loppuu, ota uusi pari ja toista!

1. Mitä *toiminnallinen kielenopetus* mielestäsi tarkoittaa?
2. Mitä tarkoittaa *kielitaito*? Mistä se koostuu?
3. Millaista on autenttinen materiaali kielenopetuksessa?
4. Kuinka pitäisi suhtautua kielenoppijan tekemiin virheisiin?
5. Mitä hyötyä aukkotehtävistä on kielenopetuksessa?
6. Kuinka opiskelijat saa puhumaan keskenään?
7. Kuinka lähikehityksen vyöhykettä voi hyödyntää kielenopetuksessa?
8. Mikä on mielestäsi paras esimerkki toiminnallisesta kielenoppimisharjoituksesta?
9. Kuinka ymmärtämistaitoja voi harjoitella toiminnallisesti?
10. Kuinka olet itse opiskellut kieliä lapsia/nuorena/aikuisena? Millaista opetus oli?

MITÄ KIELI ON? MITÄ KIELITAITO ON?

SOSIO-
KULTTUURINEN
JA KÄYTTÖ-
POHJAINEN
KIELITAITO-
KÄSITYS

KIELI ON TOIMINTAA

KIELITAITO KARTTUU
TOISTUVISSA
VUOROVAIKUTUS-
TILANTEISSA,
YHDESSÄ
TEKEMÄLLÄ

KIELITAITO ON AINA
OSITTAISTA

YMMÄRTÄMIS- JA TUOTTAMISTAIDOT KIELENOPPIMISESSA

RESEPTIIVINEN TAITO

luetun
ymmärtäminen

kuullun
ymmärtäminen

Kyky

- tulkita rakenne kontekstista päätelemällä kieli- ja maailmantiedon avulla ja
- tunnistaa rakenne kontekstissa analogisesti samanlaiseksi kuin sama rakenne muussa kontekstissa.

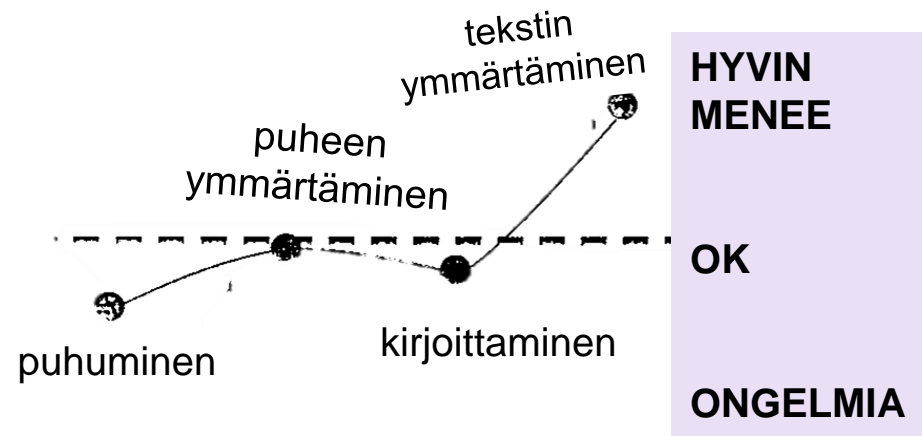
PRODUKTIIVINEN TAITO

Kyky

- tuottaa rakenne itse fraasina tai analysoimattomana kokonaisuutena tai
- lopulta systeemistön ja käytön säännöt tuntien.

kirjoittaminen

puhuminen

Mibo elätilöi täs kuvas on?

POLICII SELLITTÄY, OLLUGO HUKKU
JUOKSENDELLUH PÄIVÄNNOUZU-HELSINGIS

SÄÄNTÖ VAI MALLI?

- Perinteisesti(?) kielenopetuksessa on edetty **analyysistä käyttöön**.

**FORMAALI
OPETUS:
SÄÄNNÖT
PAINOTTUVAT**

Verbin persoonataivutus

infinitiivi	a/ä	puhua	kysyä
(minä)	n	puhun	kysyn
(sinä)	t	puhut	kysyt
(hän/se)	v	puhuu	kysyy
me	mme	puhumme	kysymme
te	tte	puhutte	kysytte
he/ne	vat/vät	puhuvat	kysyvät

Kirjoita verbi.

Me _____ (asua)

Tampereella.

Sinä _____ (rakastaa)

Turkua.

- Koska reseptiiviset taidot kehittyvät ensin, on loogista edetä **käytöstä analyysiin**.

Oi, mä niin tykkään pullasta! Mistä sä tykkäät?

Mä tykkään pullasta ja pizzasta!

**FUNKTIONAALINEN
OPETUS: MALLIT
PAINOTTUVAT**

Tiedättekö, missä (sija)muodossa seuraava sana on, jos sä sanot mä tykkään?

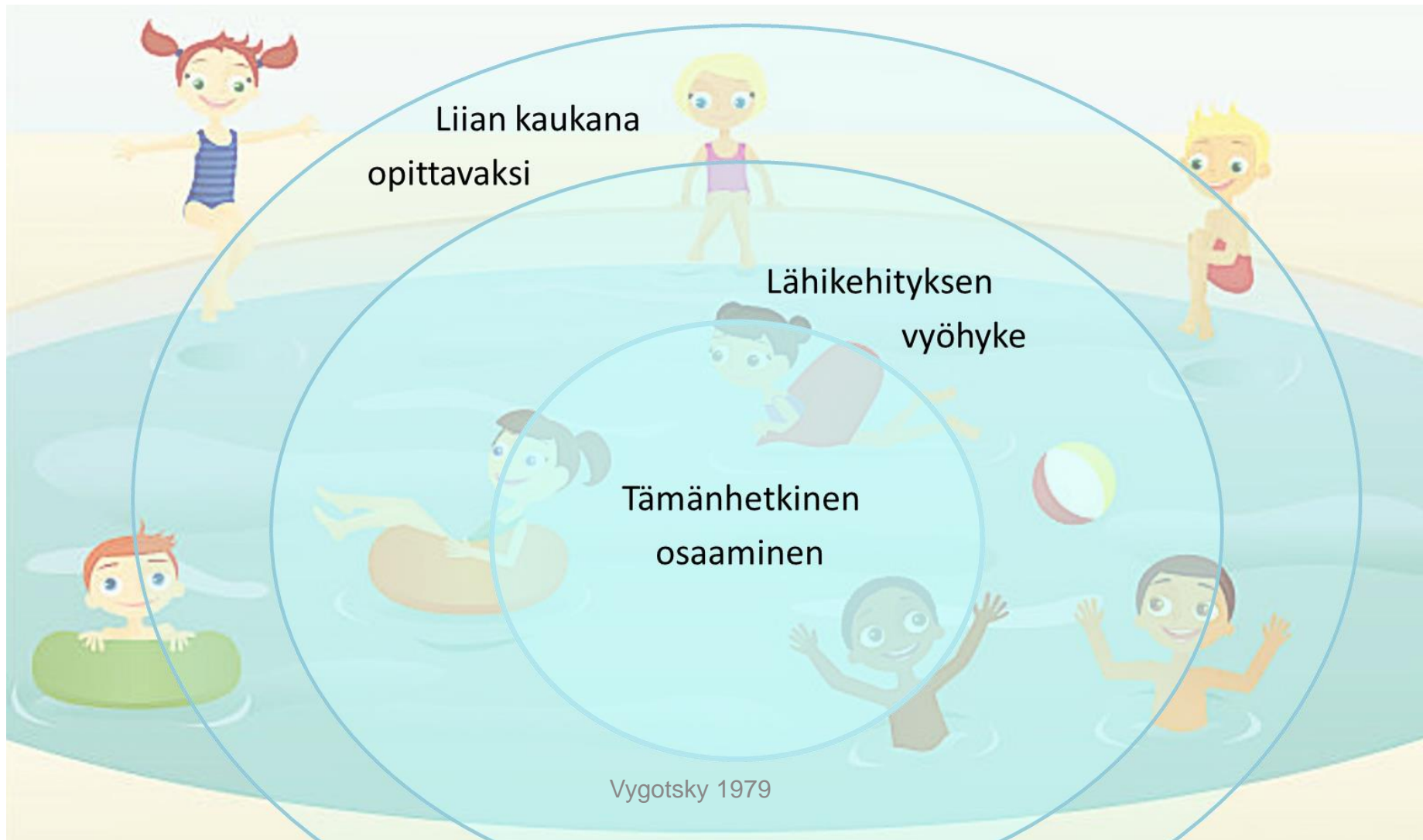
Mä tykkään pullasta. Tykkään + mistä?

Toiminnallisen kielenopetuksen lähtökohtia: Lähikehityksen vyöhyke

Toiminnallisuus = liikettä?

- Oppiminen on aina kehollista, joten huomion suuntaaminen kehollisiin kokemuksiin, tunteisiin ja aistimuksiin on tärkeää
- Liike ei kuitenkaan takaa kielenoppimista!
  - Mikä on fyysisen toiminnan tarkoitus?
  - Miten liike liittyy luokan ulkopuolisiin vuorovaikutustilanteisiin?
- Toiminnallinen/funktionaalinen kielenopetus = opetetaan oppijaa toimimaan kielenkäyttötilanteissa!

Kokonaisvaltaista kielenopetusta

Alho & Kauppinen 2008

Kielen**käyttö**tilanne synnyttää ilmaisutarpeen ja on edellytys muoto-merkitysparien eli konstruktioiden synnylle.

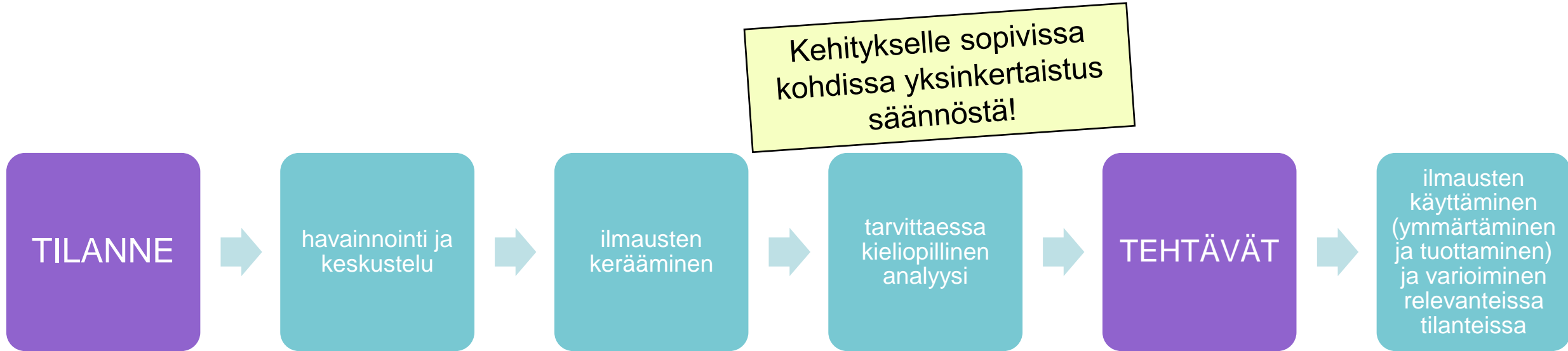
Muodot ovat merkityksen ilmaisemisen välineitä. Kielen rakenteisiin ja sanastoon kuuluu aina tietoa niiden merkityksestä ja käytöstä.

Opeta **teemoja** (=kielenkäyttötilanteita) ja liitä tarvittava sanasto ja rakenteet niihin.

Opetettavilla asioilla täytyy olla oppijalle käyttöarvoa!

Funktionaalinen jatkumo

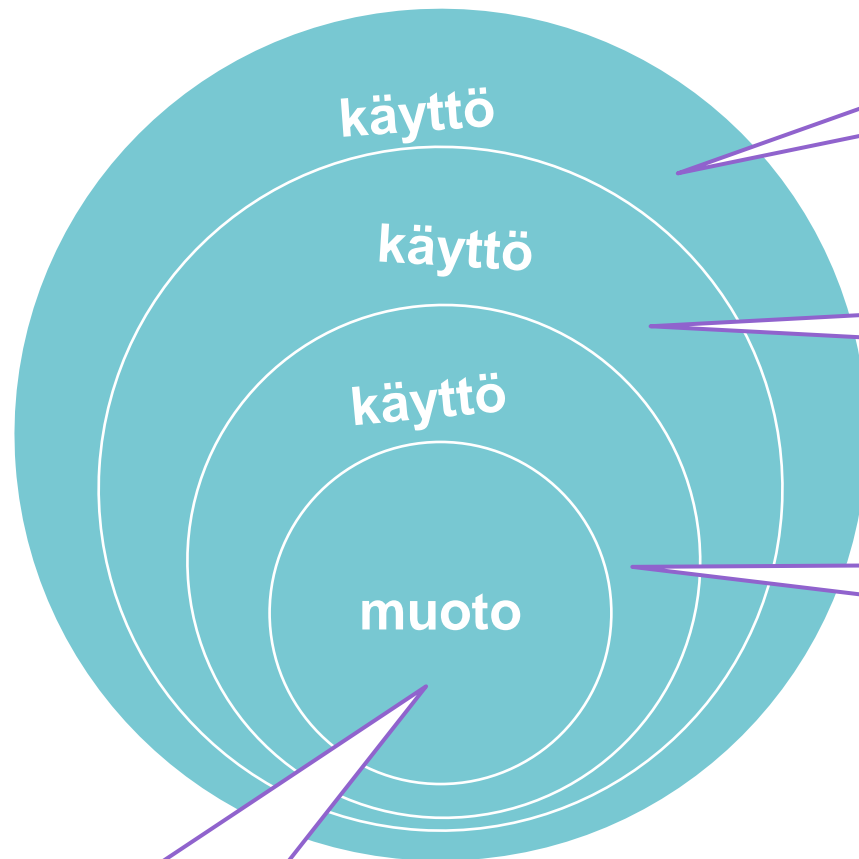

Kielitaitotasot opetuksen suunnittelua ohjaamassa, esim. A2:

”Osaan toimia yksinkertaisissa ja rutiininomaisissa tilanteissa (informaationvaihto, tutut aiheet) sekä lyhyissä sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa, vaikka en yleensä ymmärrä tarpeeksi pitääkseni itse keskustelua yllä.”

VÄLIANALYYSIT!

Oppimisen eteneminen taitotasolla

B+ esim. estäminen: "Kielsin häntä lähtemä**stä!**"

A2: topikaalisuus "Puhuvatko suomalaiset usein sää**stä?**"

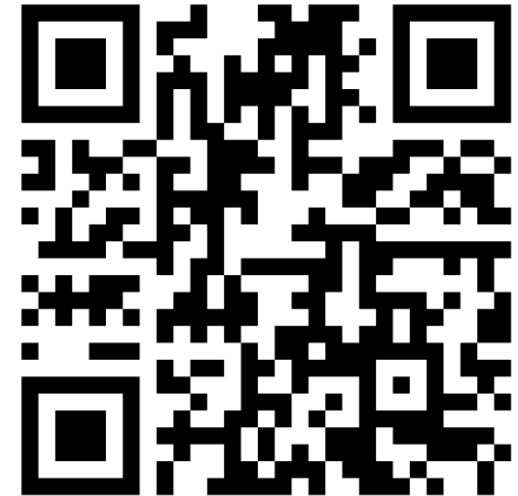
A1: erosija *mistä?* "Mä oon kotoisin Intia**sta.**"

elatiivi -**sta/stä**

Sovelletaan käyttöön:

Tilanteet, teemat ja toimijuus kielenopetuksen lähtökohtana

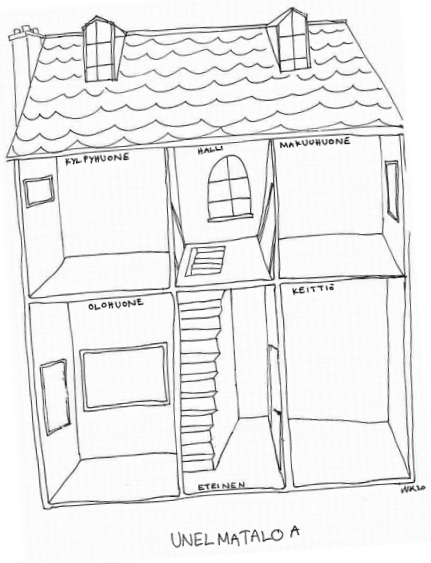
- Tee parin kanssa salamakurssisuunnitelma toiminnallisen kielenopetuksen lähtökohtia hyödyntäen.
- Kirjoittakaa muistiinpanot [Padlettiin](#). Värikoodatkaa oma vastaus!
- Apukysymyksiä:
  - Mikä on **opetettava kieli** ja **taitotaso**?
  - Mitä **teemaa/tilannetta** lähдете harjoittelemaan? (Esim. asuminen, ruoanlaitto, jokin oman alan työpäivän osa, oman alan esittely muille...)
  - Mitä **sanastoa/rakenteita** tilanteessa toimimiseen tarvitaan?
  - Millaisella harjoituksella selvitätte, mitä **ennakkotietoja** oppijoilla on?
  - Miten **havainnollistatte** oppijalle tilanteessa tarvittavaa kielenkäyttöä?
  - Mikä **kielen rakenne** täytyy analysoida/opettaa?
  - Miten **harjoittelette** kielenkäyttöä tilanteessa?

bit.ly/salamasuunnitelma

Esimerkki: Teemasta liikkeelle!

- Teema: ASUMINEN
- Tavoite: ASUMISESTA JA OMASTA KODISTA KERTOMINEN

Mitä sanastoa oppija tarvitsee avatakseen kommunikation?

- huonekalujen ja huoneiden nimet
- kuvailevat sanat (valoisa, pehmeä...)
- postpositiot ja suuntasanat (vieressä, ylhäällä...)
- demonstratiiviset sanat (tässä, siinä...)

Teemasta liikkeelle: Sanastotreeniä

Teema: ASUMINEN

Tavoite: ASUMISESTA JA OMASTA KODISTA KERTOMINEN

Huonekalut ja kuvailevat sanat

Kosketa!

“Niin nopeasti kuin suinkin, kosketa jotakin mikä on... tuoli... pöytä... ovi! Niin nopeasti kuin suinkin kosketa jotain... pehmeää .... kovaa... upeaa... kaunista... mukavaa... jne”.

Liikettä perussanaston treenaamiseen. Tätä leikkiä voi tehdä myös hyvin pienellä kielitaidolla, koska sanojen merkityksen voi oppia katsomalla muita.

Pohdi:

- Mikä hyöty liikkeestä on?
- Toimisiko harjoitus omalla oppijaryhmälläsi?
- Miten harjoitusta voisi muokata tai jatkokehittää?

Postpositiitot ja suuntasana

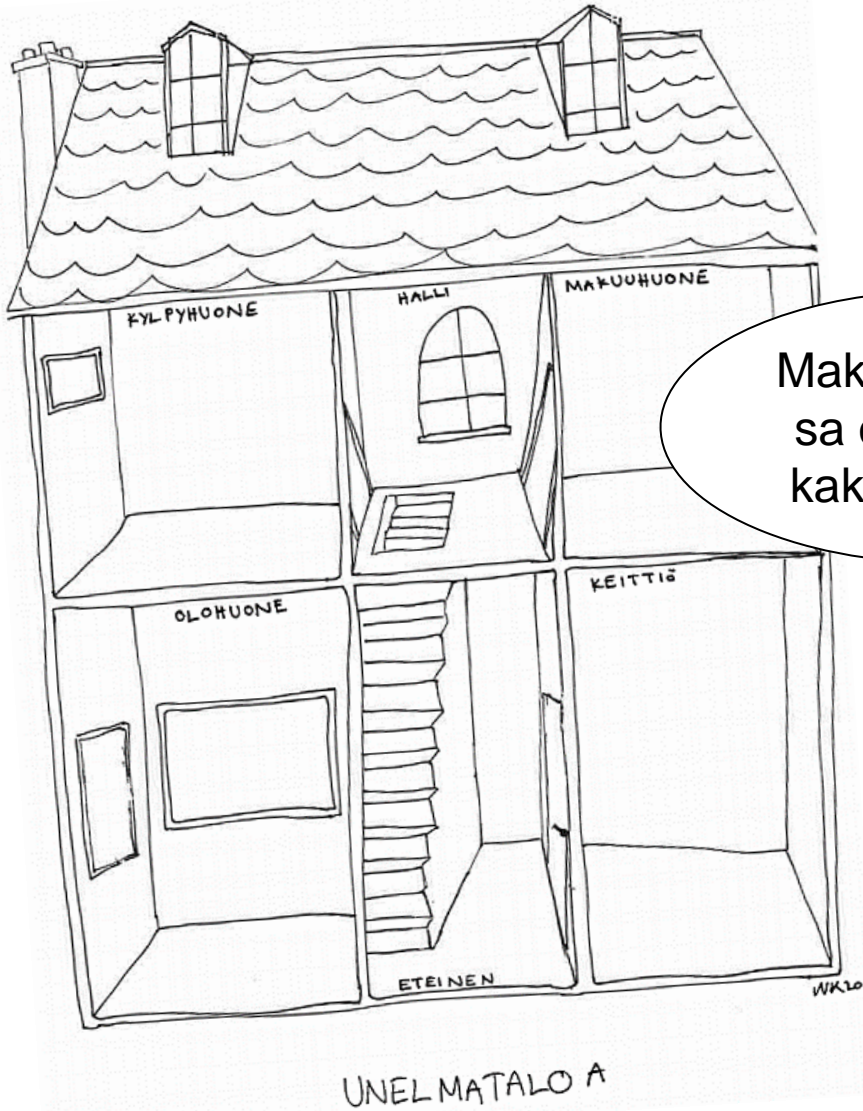
Suuntajuna

Osallistujat asettuvat jonoon ja asettavat kädet edessä olevan olkapäälle. Etummaisena oleva on johtaja, joka määrää junan kulkusuunnan esim. “Eteenpäin!”, jolloin letka liikkuu eteenpäin; osallistujat toistavat samalla ohjaajan ohjeen eteenpäin joko kuorossa tai yksi osallistuja kerrallaan.

Muita käskyjä voivat olla *taaksepäin, vasemmalle, oikealle, seis, tuolien välistä, pöydän edestä, ulos, sisälle, ikkunan vierestä...*

Teemasta liikkeelle: Kuuntele ja kerro

Makuuhuoneessa on sänky ja kaksi yöpöytää

1. Piirrä oma unelmatalo kuvaan A. Mitä huonekaluja huoneissa on?
2. Kuuntele, millainen parin unelmatalo on. **Älä katso!** Piirrä kuvaan B, mitä kuulet.

Teemasta liikkeelle!

- Teema: ASUMINEN
- Tavoite: ASUMISESTA JA OMASTA KODISTA KERTOMINEN

Mitä rakenteita oppija tarvitsee avatakseen kommunikation?

– **Missä** sä asut?
– Mä asun Suomessa.
→ paikallissijat

– Mitä keittiössä on?
– **Keittiössä on pöytä ja 4 tuolia.**

→ eksistentiaalilause

Paikallissijaharjoitus: Kaupunkipeli

- Pelaa kaupunkipeliä pienryhmässä. Selitä ryhmälle, miksi käytät tiettyä sijamuotoa.

Paikallissijaharjoitus: Astu päälle!

- Valitse paikka ja käske parisi mennä sinne: "Mene *keskustaan!*"
- Pari kävelee *oikean lapun* luo ja astuu sen päälle.
- Hän vilkuttaa sinulle ja
  - a) huutaa, missä on: "Mä oon *keskustassa!*"
  - b) sekä ottaa selfien.
- Pari tulee takaisin luoksesi ja vuoro vaihtuu.

Kierros kaksi: Kaikki ottavat uuden parin, ja kertovat selfieidensä avulla, missä ovat. "Tässä mä oon meluisassa baarissa!"

- *tori*
- *Mäkkäri*
- *intialainen ravintola*
- *tylsä palaveri*
- *leffateatteri*
- *meluisa baari*
- *kiinnostava täydennyskoulutus*
- *lentokenttä*
- *suomen kurssi*
- *terveyskeskuksen jono*
- *futiskenttä*
- *kiireinen juna-asema*

Pohdi:

1. Kuinka paljon harjoitus kehittää kommunikaatitilanteissa tarvittavaa kielitaitoa?
2. Auttaako liike rakenteen oppimisessa? Miten?

Vertailusta voimaa: Eksistentiaalilause

ÄITINI TALOSSA ON ISOT IKKUNAT.

1. Kirjoita virke niin monella kielellä kuin osaat.
2. Laske, kuinka monta sanaa virkkeissä on.
3. Etsi, missä kohtaa virkettä on tieto siitä, että kyseessä on minun äiti.
4. Etsi, missä kohtaa virkettä on tieto paikasta.
5. Etsi, missä kohtaa virkettä on tieto siitä, että ikkunoita on useampi kuin yksi.
6. Pohdi, mikä virkkeessä voi olla suomen oppijalle haastavaa.

Vertailusta voimaa

Pohdi:

1. Mitä hyötyä oppijalle on vertailla opittavaa kieltä muihin kieliin?
2. Mitä tietoa opettaja voi saada vertailutehtävistä?

ÄITINI TALOSSA ON ISOT IKKUNAT. (5)

Anyukam hazaban nagyok az ablakok. (5)

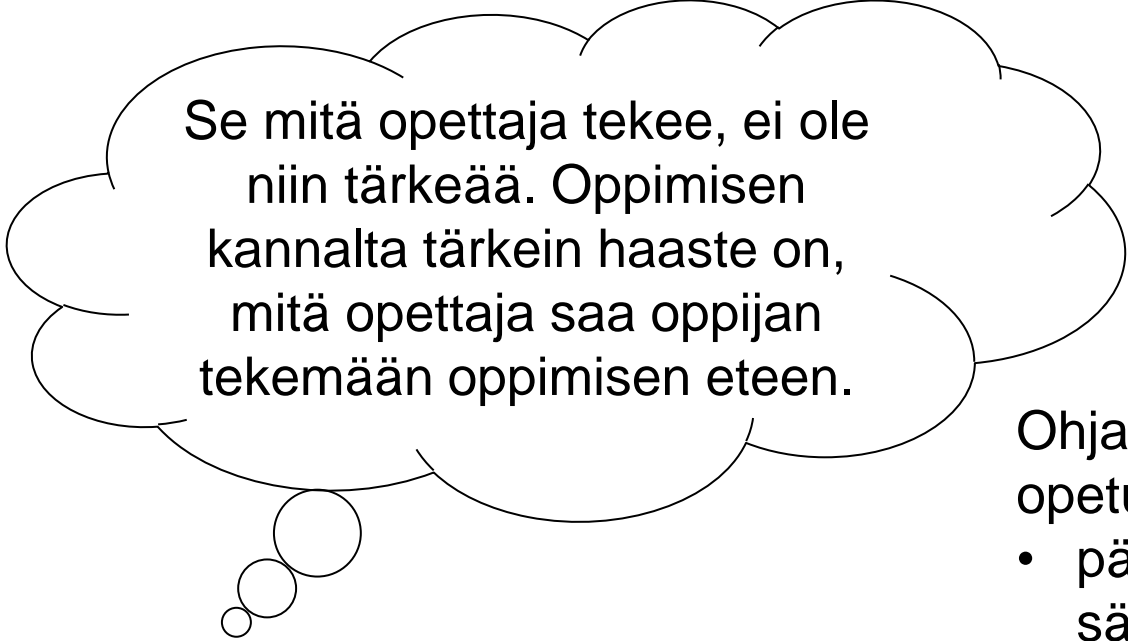
There are big windows in my mum's house. (8)

In casa mamei sunt ferestre mari. (6)

Vinkkejä monikieliseen pedagogiikkaan:
wals.info, [KieliVertailu](#), [Kielestä koppi](#)

Opetuksen suunnittelu rakentuu oppijan taidolle

Se mitä opettaja tekee, ei ole niin tärkeää. Oppimisen kannalta tärkein haaste on, mitä opettaja saa oppijan tekemään oppimisen eteen.

Ohjaavatko käytetyt materiaalit ja opetustavat

- päättelemään itse kielenkäytön säännönmukaisuuksia?
- käyttämään kieltä omien ajatusten ilmaisuun?

Miten hyödynnän oppimateriaalia?

- Ovatko kielitaidon osa-alueet tasapainossa
  - a) kappaletasolla?
  - b) harjoitustasolla?
- Esim. onko puheharjoitus yksisuuntainen monologi vai vuorovaikutteinen dialogi?

TOIMINNALLISEMPAA OPETUSTA

- Toiminnallisten harjoitteiden kehittämissä oppikirjojen valmiit tehtävät ovat parhaita pohjia. Perinteisten oppikirjatehtävien toiminnallistamisessa voit miettiä esimerkiksi:
  - Voiko harjoituksen tehdä pari- tai ryhmätyönä, jotta kieli kehittyy vuorovaikutuksessa?
  - Voiko tehtävästä tehdä yksinkertaisen leikin tai roolileikin?
  - Voiko harjoitukseen yhdistää liikettä, rytmiä ja toistoa?
  - Voiko harjoituksen viedä aitoon tai aitoa simuloivaan ympäristöön?
  - Voiko harjoituksesta tehdä kortteja tai pelilaudan?
  - Voiko aiheesta tehdä visuaalisen tai multimodaalisen?

Miten hyödynnän oppikirjaa?

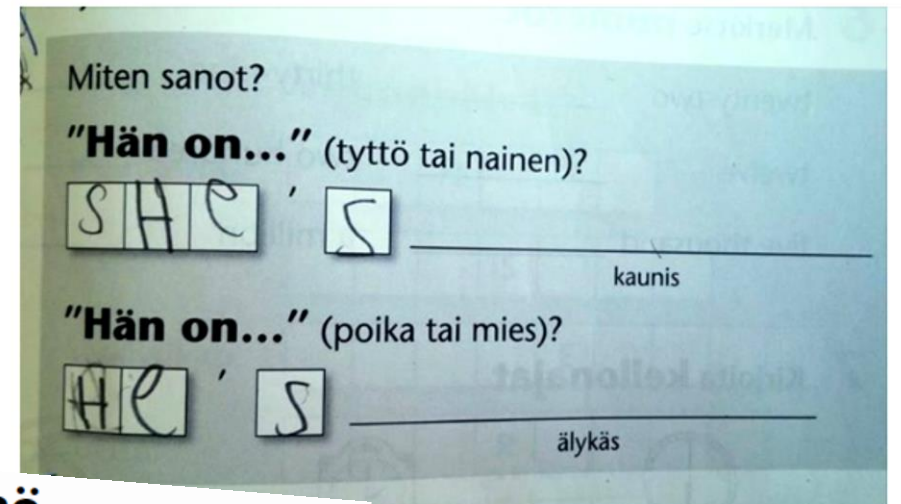
- Millaista kuvaa kohdekielestä ja -maasta vien eteenpäin?

Koulukirjat vahvistavat kuvaa länsimaalaisten ylivertauisuudesta

Pia Mikander tutki väitöskirjaansa varten suomalaisten koulukirjojen tarjoilemaa maailmankuvaa. Länsimaalaiset esitetään edelleen aivan liian usein ylivertaisina suhteessa muihin.

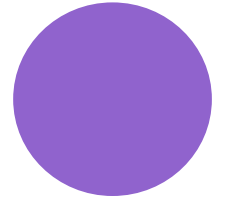
Vanhat stereotyyppiä elävät yhä oppikirjoissa

Peruskoulun oppikirjoissa afrikkalaiset soittavat bongorumpua lannevaate yllään, kuubalaiset ovat iloisia ja seurallisia ja saksalaiset ahkeria. Opettajalta oppikirjojen asenteellisuudet vaativat valppautta.

Loppusanat

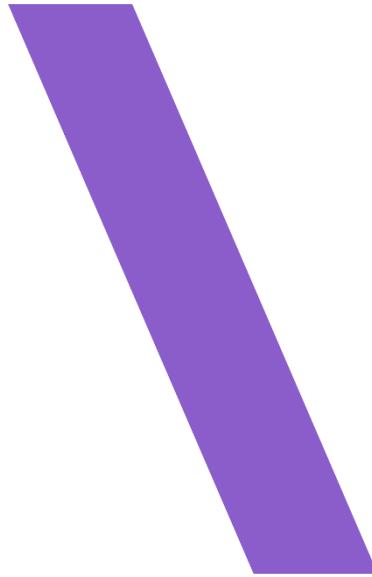
- “It is not that you learn something and then you use it; neither is it that you use something and then you learn it. Instead, **it is in the using that you learn** – they are inseparable.”
- Tarkkaile omia oppitunteja ja käyttämäsi materiaalia:
  - Synnyttääkö opetus sellaista toimintaa, jossa kieltä opitaan sitä käyttämällä?
  - Millaista kielen mallia tarjoat?
  - Auttaako oppitunti opiskelijaa käyttämään kieltä luokan ulkopuolella?

Lähteitä ja luettavaa

- Aalto, E. Mustonen, S. & Tukia, K. 2009. Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. *Virittäjä* 3/2009, s. 402–423.
- Bärlund, Pia 2010: Autenttisuutta etsimässä vieraiden kielten oppitunnilla. [Kieli, koulutus ja yhteiskunta](#), 1(6).
- [Kielestä koppi](#). Oppimateriaali kielitietoiseen perusopetukseen. Turun yliopisto, OKL.
- Lantolf, James 2000: Introducing sociocultural theory. James Lantolf (toim.): *Sociocultural theory and second language learning*, 1–26. Oxford University Press
- Lauranto, Yrjö 2020: FUNK! Funktionaalis-pedagoginen kielioppi ja suomen kielen opetus. Katriina Rapatti (toim.): *Kaikkien koulu(ksi): kielitietoisuus koulun kehittämisen kulmakivenä. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja*, 51–74. Äidinkielen opettajain liitto.
- van Lier, Leo 2000: From input to affordance: Socio-interactive learning from an ecological perspective. James Lantolf (toim.): *Sociocultural theory and second language learning*, 245-260. Oxford University Press.
- Lilja, N., Eloranta, J., Piirainen-Marsh A. & Saario, J. 2014. Oppija arjen sankarina – Luokasta arjen vuorovaikutustilanteisiin ja takaisin. [Kieli, koulutus ja yhteiskunta](#).
- Piekkari 2018. Helppoo ku heinänteko. [Kepeli](#) - konsteja kielen oppimiseen -hanke. Metropolia.
- Suni, Minna 2008: Toista kieltä vuorovaikutuksessa. Kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa. *Jyväskylä Studies in Humanities* 94.
- Vaarala, H., Reiman, N., Jalkanen, J. & Nissilä, L. (2016). Tilanne päällä – Näkökulmia S2-opetukseen. (OPH)
- Örn, Jussi 2020: Kielivirhe – välttämättömyys vai hyve? Opiskelijoiden käsityksiä kielivirheen merkityksestä ja käsittelystä kielen opiskelussa. Sirkku Latomaa ja Yrjö Lauranto (toim.): *Päättymätön projekti III, Kirjoitettua vuorovaikutusta eri S2-foorumeilla*. *Kakkoskieli* 9, 162–175. Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto.

**Kiitos!
Kysymyksiä?
Kommentteja?**

Niina Kekki

niina.kekki@utu.fi

Tuntemattomalla päähän? -hanke